

tenien per objectiu el patrimoni en general i el patrimoni arqueològic en particular, eren comunicades a l'exterior, perquè a través de la pròpia experiència altres equips no caiguessin en idèntics errors o no triessin camins equivocats. Entre altres coses, els pocs més de tres anys de funcionament d'aquesta escola va servir per comprovar que l'arqueologia urbana no pot ser feta sense mitjans, amb migradesa, de manera puntual, sinó que cal ambició, voluntat i ajuda tècnica suficient per fer bé la feina i fer-la rendible socialment i cultural.

L'experiència semblava positiva; donava la sensació que tothom que hi tenia alguna cosa a dir pensava que era un error no dotar de continuïtat el projecte, que aquest acabés en fer-ho el lapse de temps que marca la llei per a aquesta mena d'aprenentatge. En començar a funcionar l'escola-taller, els seus membres i tothom que més o menys coneixia de què anava l'experiment, sabien que en complir-se el termini fixat, desapareixeria. Aquesta és, precisament, una de les característiques d'aquestes escoles formatives. Però també és ben cert, i sobretot en anar veient com es desenvolupaven els programes i com l'equip rutllava a la perfecció en una tasca exemplar i que només pot ser criticada per mesquins, que cada cop més es confiava en una consolidació de l'equip i, per tant, en un reconeixement públic d'una tasca ben feta, d'una proposta coherent i eficaç. No quedava clar com s'havia de fer però, suposàvem molts de nosaltres, que les diferents administracions implicades en aquesta història trobarien una solució que en darrera instància havia de ser beneficiosa per al patrimoni arqueològic urbà del nostre país.

Cal dir que nosaltres mateixos en pensar en aquestes qüestions vam creure que havia arribat l'hora d'una actuació comuna, de poder endegar, per primera vegada, una acció cultural a nivell de nació, de deixar de tapar foradets i d'intentar abastar fites més ambicioses. Precisament va ser als darrers mesos d'actuació del TED'A que el Servei de Cultura de la Generalitat de Catalunya va publicar al *D.O.G.C.* el programa d'Arqueologia Urbana de Catalunya, de fet només un esbós, ben poca cosa, però que significava un canvi d'actitud en relació a un aspecte patrimonial importantíssim que fins llavors no havia estat considerat com calia. Tot això no sabem com acabarà però en darrera instància pensem que s'ha perdut una ocasió única per intentar començar bé en aquest camp. Sempre vam confiar que la consolidació de l'equip del TED'A seria un fet i que el grup creat no seria, només, un servei municipal d'arqueologia, la sortida fàcil però que només serviria per a resoldre uns problemes puntuals. La solució ambiciosa, però d'una ambició saludable, necessària, passava, i la manera de fer-ho és un afer que corresponia resoldre als tècnics de l'Administració, per la intervenció de la Generalitat de Catalunya creant el Servei Nacional d'Arqueologia Urbana amb seu

central a Tarragona. Aquest Servei en el finançament i gestió del qual, a més de la Generalitat podia haver-hi, i era bo que hi fos, l'Ajuntament de la ciutat així com en altres institucions, hauria de ser l'òrgan de protecció, vigilància i intervenció a l'àrea urbana de Tarragona però, i d'aquí el necessari caràcter nacional de l'empresa, hauria de ser, també, la institució assessora del Departament de Cultura de la Generalitat en aquest camp concret de l'arqueologia, hauria d'aconsellar equips formats en altres ciutats, ajudar a planificar la protecció del patrimoni, a endegar excavacions, a formar personal, a col·laborar en excavacions puntuals, en darrera instància, a coordinar tota aquesta activitat i donar-li suport tècnic i científic. Aquesta, pensem, és l'única manera de cobrir seriosament aquesta feina i de tenir bons resultats. Però no ha estat així. Com sempre, res de tot això s'ha tingut en compte i el projecte s'ha desfet brutalment, d'una manera barroera que ens ha fet avergonyir. Novament s'ha perdut, com tantes vegades, l'ocasió de fer una feina ben feta, útil, eficaç i, per primera vegada en el camp de l'arqueologia, una actuació a nivell de tot Catalunya.

Realment, no ens podem enorgullir de com han anat les coses però en darrera instància és una mica culpa de tots, més d'uns que dels altres, però de tots. El que és lamentable és la pèrdua d'ocasions, una rera l'altra, i el cansament, la impotència que s'acumula. Però no és oportú que defallim. Si hi ha equivocacions també hi pot haver encerts i saber rectificar és bo i lloable. Per això demanem al Departament de Cultura de la Generalitat la creació d'aquest Servei Nacional d'Arqueologia Urbana (o qualsevol nom que semblés oportú posar-li) per endegar una política de país perquè és necessari i que s'hi col·loqui al capdavant un grup que ha treballat de valent, que té les idees clares i que ho ha demostrat, malgrat tot, durant uns quants anys. No podem desapropiar ni gent preparada i eficaç ni temps.

Josep M. Nolla

Harris Matrix. Sistemes de registre en arqueologia (Girona, 28-30 novembre 1989)

Organizado per la Societat Catalana d'Arqueologia se celebró en Girona un seminario de tres días de duración sobre los diagramas estratigráficos de

Harris y su aplicación en yacimientos históricos y protohistóricos. Dirigido por el propio E. C. Harris, el seminario contó con ponencias dedicadas a Vilauba (J. M. Nolla), Illa d'en Reixach (J. B. López), Edificio de la Inquisición de Cuenca (J. M. Huelamo y J. M. Solias), el TED'A de Tarragona (J. Ruiz de Arbulo) y el Museo de Londres (C. Spence).

Sin duda, los estudios estratigráficos de Harris (cf. *Principles of Archaeological Stratigraphy*, 1979, 1989 2.ª ed.) han sido uno de los aportes más llamativos entre las novedades surgidas de las excavaciones permanentes en ámbitos urbanos potenciadas durante la década de los 70 en Inglaterra y Francia. La nueva estrategia necesaria para afrontar este reto, que nada tenía que ver con la clásica organización de las cortas campañas estivales universitarias, ha permitido una renovación radical de las plantillas de arqueólogos profesionales y, por supuesto, también de las técnicas de campo, registro y análisis.

Desde hace 10 años, los conceptos de excavación en extensión, fichas de registro y diagramas de Harris son ya habituales en nuestra arqueología histórica. Sin embargo, a nadie, hasta ahora, se le había ocurrido contactar con el propio Harris. Sabíamos de forma vaga que se había retirado a las Bermudas, sinónimo aquí de vida paradisíaca lejana de nuestra realidad (cf. la entrevista con Harris en *Revista de Arqueología*, 109, mayo 1990). Isabel García ha sido la primera en romper este mito. De su correspondencia con Harris y su posterior estancia en el Museo Marítimo de las Bermudas ha derivado la estancia de Harris en tierras catalanas y su dirección del seminario.

Para los que hemos preconizado desde hace años la necesidad de adoptar sistemas de registro ágiles y exhaustivos como los desarrollados por la arqueología urbana británica, Harris ha representado siempre el ejemplo de cómo las nuevas ideas que hacen avanzar la ciencia surgen del trabajo cotidiano y profesional y no de los grandes centros oficiales del saber. Discutir de teoría, no obstante, siempre es difícil, y el seminario de Girona no fue una excepción. La discusión derivó rápidamente hacia un falso enfrentamiento, en el que los problemas que se iban planteando eran contestados por Harris como ataques al sistema propuesto, cuando en realidad eran tan sólo diferentes formas de aproximación o incluso de comprensión. Por otra parte, sigue siendo evidente que el ansia de renovación y la falta de complejos todavía son entre nosotros patrimonio de los jóvenes "no situados". Se echaba a faltar en el auditorio la presencia de profesorado universitario y de profesionales que a lo mejor utilizaban las nuevas técnicas de registro sin haberse parado nunca a pensar por qué.

No deja de ser sintomática la ausencia de una bibliografía metodológica "seria" en nuestro país,

que deja el campo libre a los oportunistas autores de manuales deprimentes y sin embargo vendidos y reeditados, mientras los estudiantes deben descubrir las novedades asistiendo personalmente a las excavaciones.

Puestos a viajar o a leer no está de más recordar que el Museo de Londres sigue siendo la institución europea de arqueología urbana con mayor número de personal contratado. El nuevo *Archeological Site Manual* del Museo de Londres que acaba de sustituir al *Site Manual* de Schofield está incluido entre los trabajos de este seminario. C. Spence, autor del nuevo manual, recordó en Girona las variaciones que se han ido introduciendo en los diagramas: como representar UEs de larga duración diacrónica que perduran a lo largo de varias fases históricas; *matrix* que expresan conceptos diferentes, ya sea para relacionar las distintas UEs de una intervención o las diversas intervenciones realizadas en una ciudad, ensayos de información, etc.

Las intervenciones autóctonas, reflejadas en la publicación y en el curso, presentan como principales novedades en primer lugar la organización del archivo de datos del TED'A, único ejemplo de gestión de arqueología urbana (incluyendo registro informático de entorno IBM) publicado hasta ahora de forma exhaustiva en todo el Estado. Al mismo tiempo, la participación de investigadores catalanes (R. Buxo, X. Colomer, J. B. López) en el equipo de investigación de Lattes (Francia) ha permitido que las técnicas de gestión informática (entorno Apple) desarrolladas allí por el equipo del CNRS dirigido por M. Py, hayan sido divulgadas mediante un proceso de reflexión y no tan sólo copiadas de forma sistemática como venía y sigue siendo habitual. La utilización de los entornos informáticos Apple en la documentación gráfica queda patente de igual forma en el estudio del castillo de la Inquisición de Cuenca.

No parece probable a corto plazo que Harris, desde su puesto de trabajo como director del Museo Marítimo de las Bermudas, vaya a continuar la línea de trabajo que mantuvo en la pasada década. En realidad, el aporte de los 80 ha significado la divulgación de sus ideas, adoptadas y adaptadas por un colectivo de profesionales que se extiende desde Polonia a los EEUU.

Diversas dificultades han impedido que las intervenciones de este seminario patrocinado por la SCA vieran la luz dentro de la revista *Praxis*, como inicialmente estaba previsto. Un acuerdo entre la Secció d'Arqueologia, Prehistòria i Història Antiga del Estudi General de Lleida y la SCA permitirá próximamente solventar esta situación con la conversión de la revista en una monografía patrocinada por el Estudi General.

Joaquín Ruiz de Arbulo